

it.²⁴ Rá kell mutatnunk azonban, hogy a mára már divatos kifejezés romániai és magyarországi szakirodalmi alkalmazását még mindig fogalmi és terminológiai zűrzavar övezi. A kérdés rendszerezésére tett próbálkozások ellenére²⁵ a kutatás a legtöbb többrétegű erődített települést tellnek nevezi. Véleményünk szerint ezek a sajátos (legalább három településszintet számláló és egyméteres alsó rétegvastagság-határral rendelkező) többnyire erődített telepek egy-egy mikrorégió gazdasági-, kereskedelmi- és hatalmi központját jelentették.²⁶ Az őket körülvevő területeken ún. szatellit-települések gyűrűjét figyelhetjük meg. Ezt a szituációt tükrözi a Nagykaroly-Bobáld is, ahol a tell telep körül öt – a központi településsel egykorú – nyílt települést azonosítottunk. A Kárpát-medence tell telepeinek méretei sokkal szerényebbek, hosszabb ideig lakott keleti társaikénál, hiszen a talajképződés folyamatának biológiai, kémiai, fizikai és természeti feltételei (eltérő nyersanyagok, éghajlat, domborzati és vízrajzi viszonyok), illetve az antropogén rétegek lerakódásának körülményei egyaránt eltérőek. Az utóbbit kiválóan példázza, hogy a keleten napjainkban is alkalmazott – kőalapot és a napon szárított téglát használó – építkezési technika, térségünkben jóval szerényebb, sövényfalas, gerendavázis szerkezetű építményekkel helyettesítődik. Az éles különbségek ellenére azonban ugyanarról a folyamatról van szó: egy közösség huzamosabb, folyamatos egyhelyben lakása által lezajlott intenzív antropogén réteggépződési folyamat és egy hierarchizált társadalmi berendezkedés, valamint az ehhez társuló sajátos gazdasági és ideológiai rendszer együttesen jelenti a tellt.

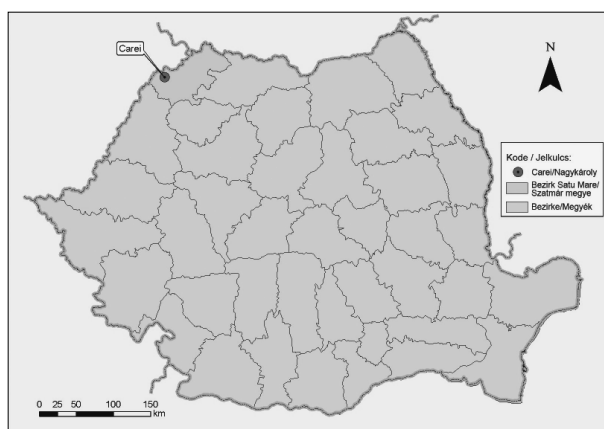
A Nagykaroly-Bobáld tell földrajzi elhelyezkedése és természeti környezete:

Nagykaroly városa a mai Szatmár megye nyugati részén, a nevét viselő síkságon fekszik. (1. kép) A Nagykarolyi-síkság a Nyírség keleti felén húzódik, tengerszint feletti átlagmagassága 150–160 m, mintegy 30–40 méteres szintkülönbséggel magasodva a vele szomszédos Ér síksága fölé. A vizsgált régiót egykor keleti oldalán az Ér-síkság kontinentális dűneközeibe ékelődött lápos terület, a Vermes mocsár, nyugatról a Kraszna mocsaras árterülete, míg északkeletről – az 1890-es lecsapolásáig, a maga 400 km²-ével, Európa legnagyobb eutróf mocsara, – az Ecsedi-láp határolta.²⁷ A Tisza, Szamos és a Kraszna folyók a jégkorszak végén kialakult – dűneközi mocsarakkal és kisebb nyílt vizekkel tarkított, pataktól

chen Museen und geschichtlichen Gesellschaften wett-eiferten miteinander und ihre Tätigkeit erbrachte Resultate. Die Sammlungen von Ifj. Gyalokay Lajos (der Junge), Cséplő Péter und Bölöny János, beziehungsweise diejenige von Osváth Pál, Hampel József, Zoltai Lajos und für seine Tätigkeit nach seiner Pensionierung bekannt gewordener Römer Floris (etwa ab 1882), der nachher Bewohner von Oradea (Nagyvárad) geworden ist, wurden im ersten Drittel der Jahrhundertwende mehrere Tellsiedlungen im Barcău-Tal (Berettyó) und im Eriul-Tal (Ér) bekannt, mit solchen mehrschichtigen Siedlungen wie: der Hügel Sălăcea-Vida (Szalacs-Vida), Tiream-Kendereshalom (Mezőterem-Kendereshalom), die Hügel von Carei-Bobald (Nagykaroly-Bobáld), Bakonszeg-Csapszékpart, oder Sântion-Klastromdomb (Biharszentjános-Klastromdomb), Otomani-Földvár (Ottomány-Földvár) und Curtuișeni-Égetőhegy (Érkörtvélyes-Égetőhegy). Die genannten Siedlungen wurden in der Forschung meistens als Turmhügelburg (Motte) bezeichnet.¹⁹ Dank der Ausgrabungen und der systematischen Verarbeitung der Funde aus verschiedenen Sammlungen häuften sich bis zum Ende der dreißiger Jahre des 20. Jahrhunderts bereits zahlreiche, in vielen Fällen bis heute gültige Wissensmateriale. Dann beschreibt Roska Márton bereits 1912 seine Zweifel betreffend die Ähnlichkeit der *Terramaren* von Norditalien und die Bodenerhebungen der Tiefebene²⁰ und die Ähnlichkeiten zu den kleinasiatischen Tellsiedlungen werden zuerst von Tompa Ferenc formuliert²¹ und so werden die Tellsiedlungen der Tiefebene als Ergebnis eines ständigen und intensiven Wohnens an einem Ort betrachtet. Wahrscheinlich kennzeichnet Patay Pál beeinflusst von Tompa die bronzzeitlichen Siedlungen in Pécska und Tószeg als Tellsiedlungen.²²

Die Systemwandlung nach dem zweiten Weltkrieg, das Umorganisieren des wissenschaftlichen Lebens nach sowjetischem Muster, die notwendige Anpassung an die politische Lage sicherte ab den fünfziger Jahren trotz seiner zahlreichen negativen Aspekte sowohl in Rumänien als auch in Ungarn die institutionelle und finanzielle Grundlage für mehrere großzügige archäologische Freilegungen. Nach Ausgrabung der Siedlungen von Békés-Városerdő, Otomani-Cetate (Várhegy) und Cetatea de pământ (Földvár) oder Socodor (Székudvar)-Căvăjdia (usw.) beziehungsweise dank der Tätigkeit von Banner János, Dorin Popescu, Bóna István und Ordentlich Iván erscheint die Verwendung der Bezeichnung „Tell“, für die aus ihrer geographischen Umgebung hervorragenden mehrschichtigen urzeitlichen Siedlungen, und der Tell als Begriff wird verallgemeinert.²³

Wir beabsichtigen nicht weitere Stationen der Einbürgerung des Begriffs Tell in der Fachsprache durch-

1. kép **Nagykároly város földrajzi fekvése és a megye közigazgatási térképe**

Abb. 1. **Die geografische Lage der Stadt Carei (Nagykároly) und die Verwaltungskarte des Rumänien Bezirke**

2. kép **A Nagykároly-Bobáld tell, modern látkép. Légifelvétel**

Abb. 2. **Der Tell von Carei-Bobald (Nagykároly-Bobáld), Luftbild, moderne Ansicht**

3. kép **A Nagykároly-Bobáld tell, modern látkép. Légifelvétel**

Abb. 3. **Der Tell von Carei-Bobald (Nagykároly-Bobáld), Luftbild, moderne Ansicht**

zusehen²⁴ Wir möchten aber darauf hinweisen, dass die Verwendung der heute modischen Bezeichnung in der Fachsprache in Rumänien und in Ungarn immer noch durch ein begriffliches und terminologisches Durcheinander gekennzeichnet ist. Trotz Versuche der Systematisierung dieser Problematik²⁵ bezeichnet die Forschung die meisten mehrschichtigen befestigten Siedlungen als Tellsiedlungen. Unserer Meinung nach waren diese spezifischen befestigten Siedlungen (aus mindestens drei Siedlungsschichten bestehende und mit einer unteren Grenze der Schichtgröße von einem Meter) ein Wirtschafts- und Handelszentrum oder Sitz der Macht für jede Mikroregion.²⁶ Auf den Gebieten um sie herum kann man den Ring der sog. Satellitensiedlungen beobachten. Diese Situation widerspiegelt sich in Carei-Bobal (Nagykároly-Bobáld) auch, wo um die Tellsiedlung fünf – mit der mittleren Siedlung gleichaltrige – offene Siedlungen identifiziert worden sind. Die Größen der Tellsiedlungen im Karpatenbogen sind bescheidener als die östlichen Tellsiedlungen, die länger bewohnt waren, da die biologischen, chemischen, physischen und natürlichen Bedingungen des Prozesses der Bodenbildung (andere Rohstoffe, verschiedenes Klima, andere Höhenterrainverhältnisse und verschiedene hydrographische Verhältnisse), sowie die Bedingungen der Ablagerung von Anthropogen-Schichten auch verschieden sind. Ein hervorragendes Beispiel dafür ist, dass im Osten auch heutzutage noch verwendete – Steine als Grund und die an der Sonne ausgetrockneten Ziegel – Bautechnik, in unserer Region viel bescheidener ist, es wird mit Bauten aus Heckenzaun, Balkengerüst ersetzt. Trotz der strengen Unterschiede geht es aber um den selben Vorgang: es ist ein intensiver anthropogener Schichtbildungsprozess einer Gemeinschaft, die für längere, ununterbrochene Zeit an einem Ort wohnte und einer hierarchisierten gesellschaftlichen Ordnung, mit dem dazupassenden spezifischen wirtschaftlichen und ideologischen System, beide zusammen bedeuten den Tell.

Die geografische Lage und natürliche Umwelt der Tellsiedlung Carei-Bobal (Nagykároly-Bobáld)

Die Stadt Carei (Nagykároly) liegt im westlichen Teil des heutigen Kreises Sathmar (Szatmár / Satu Mare), auf der Ebene, die seinen Namen trägt. (Abb. 1) Die Carei-Ebene liegt im östlichen Teil von Nyírség, seine Allgemeinhöhe über dem Meeresspiegel beträgt 150–160

4. kép A Mérges patak elöntéses területe, modern látkép
Abb. 4. Das flussgebiet der Mérges Bach, moderne Ansicht

5. kép A Mérges patak elöntéses területe, modern látkép
Abb. 5. Das flussgebiet der Mérges Bach, moderne Ansicht

6. kép A Mérges patak elöntéses területének növényzete, modern látkép
Abb. 6. Die Umwelt der Mérges Bach, moderne Ansicht

7. kép A Mérges patak elöntéses területének növényzete, modern látkép
Abb. 7. Die Umwelt der Mérges Bach, moderne Ansicht

barázdált – hatalmas homokhordalékait a szél fokozatosan a mai jellegzetes tájjá szelídítette. A paraszti majd nagyipari gazdálkodás, a folyószabályozások és az Ecse-di-láp lecsapolása következtében a mozaikos bronzkori természeti környezet napjaink kultúrpusztájává lényegült át.

A szabálytalan kör alakú Bobáld-domb²⁸, adminisztratív szempontból a város belterületéhez tartozik, és a modern település központjától mintegy négy kilométerre található, délkeleti irányban. A Mérges-patak partján, egy az árterületből kiemelkedő magasabb háton található középső bronzkori tell a megyei múzeum és a városi tanács kezelésében álló műemlékvédelmi terület. (2–7. kép) Az tellt övező ún. szatellit-települések azonban már magántulajdonban lévő – mezőgazdaságilag megművelt – parcellákon fekszenek. (8–10. kép) A tell a Nagykárolyi-síkság egyik vízválasztó vonalában helyezkedik el. A Bobáld-dombtól északnyugatra lévő Sárosvölgy és a Papírgyár pataka, a domb közvetlen közelében folyó Mérges, illetve az egykor a város közelében csörgedező

m, und damit liegt ihr Höhenunterschied 30–40 m höher als die benachbarte Eriul-Ebene (Ér). Die Grenzen der untersuchten Region waren einst im Osten die Eriul-Ebene, ein in die kontinentale Nähe der Dunnen eingeschlossenes Moorgebiet, der Vermes-Sumpf, im Westen das sumpfige Überschwemmungsgebiet des Crasna (Kraszna) Flusses, und im Nordosten -- bis zur Entwässerung im Jahre 1890, mit seinen 400 km² der größte Eutrophsumpf Europas, – das Moor von Ecsed.²⁷ Das riesige Sandalluvium der Flüsse Theiß, Somes (Szamos), und Crasna (Kraszna) gemeinsam mit dem die am Ende der Eiszeit entstandenen – zwischen den Dunnen und kleineren Gewässern untermischten, von Bächen zerfurchten Gebiet – wurde vom Wind allmählich bis zur heutigen charakteristischen Landschaft gemildert. Infolge der Bauernwirtschaft und später der Großindustriewirtschaft, der Flussregulierungen und der Entwässerung des Ecsed-Moores verwandelte sich die mosaikartige natürliche Umwelt der Bronzezeit zum heutigen Kulturödland.

8. kép A Nagykároly-Bobáld tell és a Bolald I-1b szattelit település modern látképe

Abb. 8. Satellitensiedlung des Tells von Carei-Bobald (Nagykároly-Bobáld), moderne Ansicht

9. kép A Nagykároly-Bobáld tell és a Bolald IIa szattelit település modern látképe

Abb. 9. Satellitensiedlung des Tells von Carei-Bobald (Nagykároly-Bobáld), moderne Ansicht

10. kép A Nagykároly-Bobáld tell és a Bolald I-2a szattelit település modern látképe

Abb. 10. Satellitensiedlung des Tells von Carei-Bobald (Nagykároly-Bobáld), moderne Ansicht

Der Form nach ist der Bobald-Hügel ein unregelmäßiger Kreis²⁸, verwaltungsmäßig gehört er zum Stadtinneren und es liegt etwa vier Kilometer vom Stadtzentrum entfernt, in südöstlicher Richtung. Am Ufer des Merghes (Mérghes)-Baches, auf einer höheren Fläche, die aus der Flussaue hervorragt befindet sich der mittelbronzezeitliche Tell, ein Denkmalschutzgebiet, das vom Bezirksmuseum und vom Stadtrat verwaltet wird. (Abb. 2–7.) Die sog. Satellitensiedlungen um den Tell herum sind aber schon im Privatbesitz – auf landwirtschaftlich bearbeiteten Parzellen. (Abb. 8–10) Der Tell befindet sich auf einer Linie der Wasserscheide der Carei-Ebene. Die Bächen nordwestlich vom Bobald-Hügel, Sárosvölgy und Papírgyár, der Merghes (Mérghes) Bach, der unmittelbar in der Nähe des Hügels fließt, bzw. der einst in der Nähe der Stadt rieselnde Bach Kis-Károly mündeten in das Ecedea (Ecsed)-Moor. Etwas südöstlich vom Hügel treffen sich die Carei-Ebene und Eriul (Ér)-Tal in Richtung der Dörfer Ghenci (Gencs) und Tiream (Mezőterem). (Abb. 11.)

Heutzutage erwartet diejenige, die sich dem Tell annähern der Anblick eines Hügels, der aus dem grünen Maisfeld hervorragt. (Abb. 12.) Nehmen wir aber durch, wie konnte der Tell und seine breitere natürliche Umwelt einst aussehen!

In der erdgeschichtlichen Gegenwart bildete das Gebiet von zahlreichen, in mehrere Arme geteilten, ihren Fluss oft verändernden Flüssen auf der Carei-Ebene und im Eriul-Tal, der Raum zwischen Donau und Theiß und das nordöstliche Gebiet Ungarns Teil einer weiteren geographischen Region mit derselben Vegetation.²⁹ Wenn man die Resultate der an mehreren Stellen der Ungarischen Tiefebene durchgeführten palinologischen Forschungen vergleicht, kann man mit der Auswertung der aus dem Eriul-Tal stammenden Muster feststellen, dass die Region der Carei-Ebene auch eine Waldsteppenvegetation und ein dementsprechendes Klima hatte.³⁰ Aufgrund des Pollendiagramms vom Eriul-Tal untersuchtes Gebiet wurde dies von einem bedeutenden mit Erdnussbestand, mit Eichen und Fichten gemischtem Waldblock bedeckt.³¹ Die Verminderung der Pollenrate der flaumigen Eiche, der Linde und der Bernsteinarten, das Verbreiten des Pollens der Hainbuche sowie der Schilfarten und Lieschgräser, der Kieselalgen, des Ährigen Tausendblatts und des Igelkolbens deuten an das Auftreten kälterer und nasser Periode. Die markantere Anwesenheit der Pollenrate der Getreidearten und der Pflanzenarten, die stehenden Gewässer bevorzugen, weisen gemeinsam mit dem Abnehmen des Baumpollens auf die stets annehmende umweltformen- de Tätigkeit der mittelbronzezeitlichen Gemeinschaften an. Zugleich mit der Verstärkung des menschlichen Ein-

Kis-Károly pataka az Ecsedi-ládba ömlött. A dombtól kissé délkeletre található a Nagykárolyi-síkság és az Ér völgye Gencs és Mezőterem falvak irányában. (11. kép)

Napjainkban a tell felé közeledőket egy, a zöld kuroicatengerből kiemelkedő domb látványa fogadja. (12. kép) De tekintsük át hogyan nézhetett ki a tell egykori tágabb természeti környezete!

A földtörténeti jelenkorban a számos ágra bomló, folyásukat gyakorta változtató folyók által barázdált Nagykárolyi-síkság és az Ér völgye, a Duna-Tisza-köz és Magyarország északkeleti területe egy azonos vegetációjú tágabb földrajzi régió része volt.²⁹ A Magyar Alföld különböző pontjain végzett palinológiai kutatások eredményeit összevetve az Ér völgyéből származó minták értékelésével megállapíthatjuk, hogy a Nagykárolyi-síkságot is felölöző térség egy erdős-sztyepp növényzettel és ennek megfelelő klímával rendelkezett.³⁰ Az Ér-völgyi pollendiagram alapján a vizsgált területet egy jelentős mogyoróállománnyal rendelkező tölgyel kevert lucfenyős erdőtömb borította.³¹ A molyhos tölgy, hárs illetve és borostyán-fajták pollenarányának csökkenése, a gyertyán megjelenése illetve a nád- és sásfélék, a kovamoszatok, a fűzérés süllőhínár és a békabuzogány pollenjének előretörése hidegebb és nedves időszak bekövetkezését jelzi. A gabonafélék és az állóvizeket kedvelő növényfajták pollenarányának markánsabb jelenléte a fapollen csökkenésével együtt a középső bronzkori közösségek egyre fokozódó környezetalakító tevékenységét mutatja. Az emberi hatások felerősödésével egyidőben a tavi rendszer lassan feltöltődik, és a parti övezetek elmocsarasodnak.³² A román palinológusok által „bükk-kor-ként” emlegetett³³, a Holocén szubboreális szakaszát az éghajlat egyenletes, jelentős ingadozások nélküli folyamatos lehűlése valamint a megnövekedett csapadékmennyiség jellemzi.³⁴ Az újabb északnyugat-romániai kutatások értelmében a korszakban tölgy- és gyertyánal kevert bükk erdők léteztek. A bükk előretörése, a vízinövények, a tőzegmoha-fajok és taposottgyomok pollenje alapján egy nyitottabb erdőtípus és vizes-lápos környezet képe bontakozik ki.³⁵ A Nagykárolyi-síkság tőszomszédságában, a nyírségi hordalékkúpon elhelyezkedő bátorligeti-láp palinológiai és faunisztikai vizsgálata szintén egy, – a neolitikum időszakában kialakult és a középső bronzkor végéig fennálló, – nyitottabb, gazdag cserjeszinttel rendelkező erdőtípusra utal. A kutatás tanúságai szerint, a nagyvadak mellett itt kiváló élettérre leltek a napsütötte, nyílt vegetációjú területeket benépesítő ún. fénykedvelő puhatestűek, az erdei környezetben élő pockok, pelék, egér- és cickányfajok, valamint a nyíltabb bokros-füves területeket kedvelő, mezei pocok, vakondok, gyíkok is. A fajlistát a vizes élőhelyeket igénylő vízipocok-fajok, békák és kígyók egé-

flusses füllt sich das Teichsystem langsam auf und die Uferzonen versumpfen sich.³² Die von den Palynologen als „Buchen-Zeit” bezeichnete Periode³³, der subboreale Abschnitt des Holozäns ist durch die gleichmäßige, ohne bedeutende Fluktuation stattgefundene kontinuierliche Abkühlung des Klimas, sowie durch die zunehmenden Niederschlagsmengen gekennzeichnet.³⁴ Im Sinne der neuesten Forschungen vom Nordwesten Rumäniens existierten in dieser Periode mit Eichen und Hainbuchen gemischte Buchenwälder. Aufgrund der Verbreitung des Buchenpollen, der Wasserpflanzen, der Torfmoos-Arten und der Trittpflanzen entfaltet sich das Bild einer offenen Waldart und Wasser-Sumpf-Umgebung.³⁵ In der unmittelbaren Nähe der Carei-Ebene, auf dem Nyírség-Schwemmkegel befindet sich der Sumpf von Bátorliget, dessen polynologische und faunistische Untersuchung ebenfalls zeigt eine, – im Zeitalter des Neolithikum ausgebildete und bis zur mittleren Bronzezeit vorhandene, – offenere, reiche Waldart mit einer Strauchstufe. Laut Bezeugungen der Forschung, neben Großwild fanden hier ausgezeichnetes Lebensraum auch die sog. Licht-Liebenden Weichtiere, die Feldmaus-, Bilch-, Mäuse- und Spitzmäuse-Arten, die in sonnengebadeten Gebieten mit offener Vegetation und in der Waldumgebung lebten, sowie auch die Feldmaus, der Maulwurf, die Eidechse, die offeneren Gebiete mit Büschen und Gras bevorzugten. Die Liste der Spezies wird von Schermäuse-Arten, Fröschen und Schlangen ergänzt, die Lebensräume neben Wasser benötigen.³⁶

In der unmittelbaren Nähe der rumänisch-ungarischen Landesgrenze – entwickelte sich wegen Versumpfung eines Nebenarms von Eriul (Ér) – der Pocsaj-Sumpf, nach dessen urumweltlicher Untersuchung ein ähnliches Bild sich vor uns auftut. Die Datenreihen der palynologischen und malakologischen Forschungen verraten die Anwesenheit eines sumpfigen Gebietes mit Schwimmenden Algen- und Seegrassinseln, die mit offenen Wasserspiegeln farbig untermischt sind. Aus der spezifischen Auenumgebung erheben sich Löss-artige Hintergründe, darauf wechseln sich offene Unkraut-Weiden mit Waldstücken, die sich zur Beweidung eignen.³⁷ In dieser Periode verwandelte sich das Tiefland zu einer Waldsteppe, die verlassenen Flussbette wurden von Niederschlägen gefüttert und mit Wasser gefüllt und die Sümpfe lebten ihr goldenes Zeitalter.³⁸ Die Größe der Flussaunen variierte je nach Menge der gefallen Niederschläge. Wegen der Zersetzung der organischen Materie der Uferpflanzen, bzw. wegen der Bodenerosion gab es auf der Carei-Ebene, dank des vom hohen Ufern eingewaschenen Bodens und der organischen Materiale, einen – auf die Waldsteppe-Zone spezifische³⁹ – dickeren Boden, mit größerer Wasserhaltefähigkeit, mit hohem Humusge-

szítették ki.³⁶ A Romániát Magyarországtól elválasztó országhatár közvetlen közelében, – az Ér egyik mellékágának elmocsarasodása folytán – kialakult Pocsaji-láp ökoszisztémájának vizsgálata hasonló képet tár elénk. A palinológiai és malakológiai kutatások adatai egy sodródó alga- és hínárszigetes nyílt víztükrökkel tarkított lápos területéről árulkodnak. A sajátos ártéri környezetből legeltetésre alkalmas, gyomnövényes nyílt legelőkkel váltakozó erdőtömbökkel borított löszös térszínnek emelkedtek ki.³⁷ Ebben az időszakban az Alföld erdős sztyeppé alakult, az esőzésektől táplált elhagyott folyómedrek megteltek vízzel, és a lápok virágkorukat élték.³⁸ Az árterületek nagysága a lehullott csapadékmennyiség függvényében változott. A vízpartokat borító növényzet szerves anyagának bomlása illetve a talajerózió miatt a magasparkokról bemosott talaj és szerves anyagok révén a Nagykárolyi-síkságon – az erdős-sztyepp övezetre jellemző³⁹ – vastagabb, nagyobb víztartó képességű, magas humusz tartalmú (7%-nál nagyobb), ásványi sókban és foszfátokban szegény termőtalaj létezett.⁴⁰ A művelhető területek középső bronzkori intenzív kihasználásáról tanúskodnak a palinológiai vizsgálatok során jelentősebb mennyiségben előkerült gabonafélék és taposottgyomok pollenjei.⁴¹ A régészet és régészeti zoológia adatai is mutatják, hogy a régió nagyállattartó, gabonatermesztő kultúrái, erdőirtással, kisebb kiterjedésű legelőket és szántókat alakítottak ki. A fák pollenarányának ciklikus változása által jelzett fakitermelés, nemcsak a könnyebb vadászatot és a paraszti gazdálkodásmód részét képező hatékonyabb állattartást biztosította, hanem a fémkohászathoz és kerámiaművességhez szükséges tüzelőanyag előállítását is.⁴²

Kutatástörténet

A szájhagyomány szerint a mai Nagykárolytól délkeletre elterülő Bobáld határrész az egykori város legrégebbi betelepült része. Ezt a regényes történeti múltat jócskán cáfolja az, hogy az Anjou-kori oklevelekben mindkét említett helység egyidőben, külön-külön megjelöléssel szerepel. Tény az, hogy a XIX. sz. első feléből származó történeti írásokban késő-árpádkori alapításúként feltüntetett Bobáld településsel, egy 1359-ben kelt oklevélben a Károlyiak birtokaként találkozunk. Az említett oklevél szerint a Kaplony-nem tagjai a váradai káptalan előtt egyikük, Nagy Simon számára kiigazítanak egy 1329-ben történt birtokfosztást. A Bobáld falu neve ekkor bukkan fel először Bubad formában.⁴³ Ezen kívül a falu két másik XIV. századi oklevélben is előfordul Bobad formájában.⁴⁴ A falut 1418-ban Luxemburgi

halt (nagyobb mint 7%), mit niedrigerem Mineralsalz- und Phosphatgehalt.⁴⁰ Über die intensive Ausnutzung der Ackergebiete in der mittleren Bronzezeit zeugen die Pollen der Getreidearten und Trittpflanzen, die infolge der palinologischen Untersuchungen in sehr bedeutenden Mengen gefunden wurden.⁴¹ Die archäologischen und archäozoologischen Daten zeigen, dass Großtierzucht- und Getreidekulturen, Abforstungen, kleinere Weiden und Acker in der Region errichtet wurden. Das vom zyklischen Ändern der Pollenrate angedeutete Abholzen sicherte nicht nur eine leichtere Jagd und eine wirksame Tierzucht als Teil der Bauernwirtschaft, sondern auch die Herstellung der notwendigen Brennstoffe für die Metallurgie und für die Herstellung von Keramikwaren.⁴²

Forschungsgeschichte

Laut mündlichen Überlieferungen ist die Bobald-Feldmarkteil, die südlich von der heutigen Stadt Carei (Nagykároly) liegt, der älteste besiedelte Teil der alten Stadt. Diese sagenhafte geschichtliche Vergangenheit wird größtenteils dadurch bestritten, dass in Urkunden aus der Anjou-Zeit beide Ortschaften zur gleichen Zeit aber mit verschiedenen Namen vorkommen. Tatsache ist, dass in geschichtlichen Schriften aus der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts, treffen wir die Siedlung Bobald (Bobáld), die, wie es scheint, in der Spät-Árpádkzeit gegründet wurde, in einer Urkunde aus 1359 gehört sie als Besitztum der Károlyi-Familie an. Laut der erwähnten Urkunde regulieren die Mitglieder des Kaplony-Geschlechtes bei dem Kapitel von Oradea (Nagyvárad), für einen Mitglied, nämlich Nagy Simon eine 1329 stattgefundenen Exmission. Dann erscheint zuerst der Name des Dorfes Bobald (Bobáld) in Form von Bubad.⁴³ Außer diesen erscheint das Dorf auch in zwei anderen Urkunden im 14. Jh. in Form von Bobad.⁴⁴ Das Dorf wird 1418 von Sigismund von Luxemburg gemeinsam mit anderen Domänen – als neue königliche Schenkung – dem Kaplony-Geschlecht der Károlyi Familie, den Söhnen Mihály, Merhárd und László geschenkt.⁴⁵ In den Urkunden der 15.-17. Jahrhunderte wird der Name des Dorfes mehrmals wegen verschiedenen Feldmarkkonflikten und anderen Streitigkeiten mehrmals erwähnt.⁴⁶

Über die archäologischen Funde vom Bobald-Hügel, besser gesagt über die mit Festungsgraben umgebene Motte auf der Erhöhung Bobart, benachrichtigt zuerst Bél Mátyás in seiner Schrift mit dem Titel *Historia Comitatus Szatmariensis*. Der Autor, der 1726 im Tal von Merges (Mérge) verweilte, besichtigte die Motte auf dem Bobald-Pusztas und behauptet, dass einst neben der